

Posudek na diplomovou práci

„PROBLEMATIKA OBĚTÍ OBCHODOVÁNÍ S LIDMI V PROSTŘEDÍ ZAŘÍZENÍ PRO ZAJIŠTĚNÍ CIZINCŮ“

Autorka: **Kateřina Kodysová**

Po roce 1989 se naše země vymanila z mezinárodní izolace a stala se zemí do které (a hlavně přes kterou) přicházejí – často nelegálně – nejrůznější cizinci. Jejich motivace k tomuto počínání je nejrůznějšího charakteru, ve škále od útěku ze zemí s válečnými konflikty či před různými formami nesvobody, přes snahu získat ekonomický profit, až po snahu o nelegální aktivity mezinárodního organizovaného zločinu. S touto skutečností souvisí i různá míra dobrovolnosti s kterou na naše území tito cizinci přicházejí.

Diplomantka si před sebe postavila nelehký úkol, totiž poodhalit vysoce latentní jev obchodování s lidmi u klientů v prostředí zařízení pro zajištění cizinců. Uvědomuje si, že problematika obchodování s lidmi úzce souvisí s organizovaným zločinem a že oběti tohoto zločinného jednání mají mnohdy mnoho důvodů, aby o své pozici oběti pomlčely.

V první části práce vymezuje autorka pojmy, se kterými bude v rámci své diplomové práce zacházet. Všímá si hlouběji především tří důležitých druhů obchodování s lidmi, a to sexuálního vykořisťování, nucené práce a tzv. klientského systému.

Dalším pilířem teoretického úvodu k problematice je poměrně obsáhlé pojednání o legislativním rámci problematiky. Autorka nejdříve hovoří o postoji trestního zákona k této oblasti a legislativní rámec rozšiřuje i o zásady zákona o pobytu cizinců v ČR. V této části práce lze kladně hodnotit ten aspekt výkladu, který se nezaměřuje pouze na výklad de lege lata, ale naznačuje i některé vývojové formy de lege ferenda. Zvláštní pozornost věnuje autorka výčtu možností, které mají ilegálně pobývající osoby na území ČR (řízení o udělení mezinárodní ochrany a dobrovolné repatriaci).

Ve třetí kapitole popisuje diplomantka zařízení pro zajištění cizinců a život klientů v tomto zařízení. Využívá zde jednak svých vlastních zkušeností, které získala za 3 roky působení v nevládní organizaci, která pracuje s oběťmi obchodování s lidmi, jednak oficiálních kontrolních zpráv (především zprávy veřejného ochránce práv), které o těchto zařízeních kriticky pojednávají. Autorka konstatuje, že do ZZC jsou umisťováni cizinci, kteří neoprávněně vstoupili na území ČR, u nichž policie shledá důvody, pro něž je nutné zahájit řízení o správním vyhoštění nebo o předání podle mezinárodních readmisních dohod, tedy v těchto zařízeních se mohou setkat nejrůznější cizinci, tedy – mimo jiná nebezpečí - i lidé v postavení obětí obchodování a pachatel obchodování. V této souvislosti konstatuje důležitost toho, aby v ZZC působily i nevládní a charitativní organizace, které mohou při své činnosti odhalit mnohé vazby, jež mohou být pracovníkům ZZC ukryty.

Ve čtvrté kapitole své diplomové práce přistupuje autorka k rozboru postupu při identifikaci a pomoci obětem obchodování s lidmi. Identifikace probíhá zpravidla dvěma způsoby – buď při policejních zásazích, nebo je nějakým způsobem přímo kontaktována nevládní organizace, pomoc je v současnosti organizována v rámci „Programu podpory a ochrany obětí obchodování s lidmi“ a je financován z prostředků MVČR. Autorka v této pasáži sděluje některé své poznatky s tímto programem (např. zkušenost, že ne všechny

klientky – i přes deklarovaný zájem zapojit se do Programu - mají chuť či schopnost plnit nutné podmínky jeho uskutečnění). V této kapitole se též zmiňuje o preventivním a podpůrném projektu “Podpora informovanosti a prevence obchodování s lidmi v ZZC” na němž v rámci činnosti Charity spolupracuje.

V empirické části práce se diplomantka zaměřila na dvě skupiny respondentů – na klienty ZZC a na pracovníky ZZC.

Cílem dotazníkové akce mezi klienty ZZC bylo zmapovat v rámci širšího kontextu, jaké mají klienti ZZC povědomí o problematice obchodování s lidmi a z toho se pokusit usoudit na incidenci problému. Výzkumné okruhy tak sledovaly nejen problematiku obchodování s lidmi, ale i to, jakou důvěru mají klienti ZZC k Policii ČR, nevládním organizacím, zda se v ČR cítí bezpečně, co si představují pod termínem „nucená práce“ apod.

Do dotazníkové akce mezi klienty se zapojilo 37 respondentů (25 žen a 12 mužů), polovina z nich byli rusky mluvící respondenti, zbytek tvořili čínští a vietnamští klienti. Na základě odpovědí klientů se diplomantka domnívá, že klienti zařízení (alespoň ti, co se dotazníkového šetření zúčastnili) ve většině případů nevědí, co je to obchodování s lidmi a i když tvrdí, že o něm slyšeli, nejsou schopni si pod tímto pojmem nic konkrétního představit. Řada z nich si toto nebezpečí údajně ani neuvědomuje. V případě, že by se dostali do potíží, by se obrátili spíše na nevládní organizaci, orgány státu by zůstaly častěji opomenuty. Toto konstatování je však převážně hypotetické – respondenti ve své většině neznají žádné nevládní organizace. Popírají též, že by se v ZZC vyskytovalo násilí či diskriminace. V této souvislosti se diplomantka oprávněně zamýšlí nad možností, že se klienti obávali sdělit faktický stav, k čemuž dopomohlo asi i to, že dotazník snímali pracovníci ZZC (pro změnu bezpečnostní situace v ZZC nebylo diplomantce umožněno provést sběr dat vlastními silami).

Druhé dotazníkové akce se zúčastnilo 15 pracovníků ZZC ze dvou středisek (13 žen a 2 muži), v převážné většině se středoškolským vzděláním. Diplomantka na základě odpovědí konstatuje, že pracovníci ZZC ve své většině mají základní pojem o fenoménu obchodování s lidmi, ale že by nepohrdli dalšími informacemi o této problematice. Respondenti se domnívají, že mezi klienty ZZC se poměrně často objevují oběti obchodování s lidmi.

Celkově lze předloženou diplomovou práci hodnotit jako solidní souhrn (či učební text) o problematice obchodování s lidmi. Čtenář zde najde definice problémových okruhů, legislativní zakotvení možného postihu obchodování s lidmi i související předpisy, které se vztahují zejména k nelegálnímu pobytu cizinců na našem území. Práce poskytuje vzhled do některých aspektů současné problematiky činnosti ZZC a životní situace zde umístěných cizinců. V empirické části práce si diplomantka kladla větší cíle než bylo reálné. Podcenila výrazně latentní povahu problematiky obchodování s lidmi, která se „brání“ dotazníkovému zjišťování. Cennějšími tak zůstávají spíše postřehy, které diplomantka získala při svém působení v ZZC v rámci osvětové činnosti Charity.

ZÁVĚR: Diplomovou práci hodnotím jako dobrou přehledovou studii o problematice obchodování s lidmi a navrhuji – v závislosti na způsobu obhajoby – ji hodnotit známkou výborně až velmi dobře.